

Neoficialus vertimas

Europos Taryba

**KONSULTACINĖ EUROPOS TEISĖJŲ TARYBA
(CCJE)**

NUOMONĖ NR. 9 (2006)

**KONSULTACINĖ EUROPOS TEISĖJŲ TARYBA (CCJE)
EUROPOS TARYBOS MINISTRŲ KOMITETO DĖMESIUI**

**DĖL TEISĖJŲ VAIDMENS, UŽTIKRINANT VEIKSMINGĄ TARPTAUTINĖS IR
EUROPOS TEISĖS TAIKYMĄ**

IŽANGA

1. Ministrų komitetas Konsultacinei Europos teisėjų tarybai (CCJE) pavedė detaliai išanalizuoti keletą klausimų (minimų Globaliame veiksmų plane Europos teisėjams¹), pavyzdžiui, kaip valstybių teisėjai taiko Europos žmogaus teisių konvenciją ir kitus tarptautinės teisės aktus, nacionalinių ir Europos teisminių institucijų tarpusavio dialogą ir informacijos apie visus tarptautinius dokumentus prieinamumą.
2. CCJE pastebėjo, kad nacionalinėms teismų sistemoms dėl didėjančios globalizacijos ir augančio tarptautinės ir Europos teisės² susidomėjimo asmenų, o ne valstybių tarpusavio santykiais vis dažniau tenka spręsti tarptautinio pobūdžio teisinius klausimus. Ši evoliucija sąlygoja pokyčius teisėjų mokymuose, praktikoje ir netgi kultūroje, t. y. tikimasi, kad valstybių teisėjai, vykdydami teisingumą, užtikrins modernaus pasaulio poreikius ir siekius bei gerbs demokratinių valstybių pripažintus teisės principus.
3. Ši evoliucija pirmiausia turėtų įtakoti teisėjų mokymus, tarptautinių teisminių institucijų santykius ir teisės normų hierarchiją, kurią turi gerbti teisėjai, atsižvelgdami į didėjančius teisės šaltinius. Be to, tai reikalauja papildomų valstybės valdžios institucijų išteklių, užtikrinsiančių anksčiau minėtos veiklos įgyvendinimą.
4. Todėl CCJE nutarė, kad naudinga apžvelgti, kokios priemonės yra prieinamos teisėjams veiksmingam darbui tarptautiniame kontekste, ir taip atkreipti valstybių teisėjų dėmesį į tarptautinės ir Europos teisės taikymą. Šios nuomonės tikslas yra užtikrinti platų tarptautinės ir Europos teisės, ypač žmogaus teisių srityje, taikymą. Priemonės šio tikslo įgyvendinimui – teisėjų mokymai, atitinkamos informacijos ir dokumentų prieinamumas bei vertimas raštu ir žodžiu.
5. Šiuo atžvilgiu CCJE pabrėžia, kad valstybių teisėjai yra garantas, užtikrinantis tarptautinių ir Europos sutarčių, įskaitant ir Europos žmogaus teisių konvenciją, laikymąsi ir tinkamą įgyvendinimą.
6. Ši nuomonė papildo CCJE nuomonę Nr. 4 (2003) dėl tinkamo teisėjų įvadinio mokymo ir kvalifikacijos kėlimo darbo metu nacionaliniu ir Europos lygiu, kurioje pateikti svarstymai yra tinkami nagrinėjant šios nuomonės klausimus.

---

¹ Ministrų komiteto 740-ojo susitikimo metu priimtas dokumentas CCJE (2001) 24.

² Europos teisės sąvoka šiame tekste turi platesnę reikšmę. Ji apima Europos Tarybos dokumentus, ypač Europos žmogaus teisių konvenciją, bei Europos Bendrijos teisės ir kitus Europos Sąjungos dokumentus, kurie yra tinkami ir taikomi valstybėse narėse.

A. INFORMACIJOS IR DOKUMENTŲ APIE VISUS TARPTAUTINĖS IR EUROPOS TEISĖS AKTUS PATEIKIMAS VALSTYBIŲ TEISĖJAMS³

a. Geros teisėjų tarptautinės ir Europos teisės žinios

7. Augant visuomenės internacionalizacijai vis didesnę įtaką nacionaliniams teisės aktams ir teismų praktikai daro tarptautiniai ir Europos teisės aktai bei teismų praktika. Teisėjai turėtų išmanyti šias teisės sritis, kad galėtų tinkamai vykdyti teisėjo pareigas vadovaujantis demokratinių valstybių teisės viešpatavimo principu. Todėl teisėjai turi išmanyti ir dalyvauti tarptautinės teisinės praktikos vystimosi procese. Jie privalo žinoti ir taikyti tarptautinės ir Europos teisės nuostatas, ypač nagrinėdami žmogaus teisių klausimus.

b. Prieiga prie informacijos, susijusios su tarptautine ir Europos teise

8. Tarptautinės ir Europos teisės normos bei teismų praktika sparčiai auga ir sudėtingėja. Valstybė, norėdama laikytis savo tarptautinių įsipareigojimų ir siekdama, kad teisėjai geriau atliktų savo pareigas, turėtų imtis priemonių užtikrinti, kad teisėjai išmanytų atitinkamus tarptautinius ir Europos teisės dokumentus, ypač susijusius su žmogaus teisių apsauga.

c. Tarptautinės ir Europos teisės įtraukimas į universitetų ir teisėjų mokymo programas

9. Daugelyje valstybių tarptautinės ir Europos teisės kursai, įskaitant ir žmogaus teisių sritį, sudaro teisės universitetų programos dalį. Tačiau tik keliuose valstybėse reikalaujama, kad pretendentai į teisėjus giliai išmanytų tarptautinę ir Europos teisę.
10. CCJE mano, kad svarbu tarptautinės ir Europos teisės dalykus įtraukti į universitetų mokymo programas ir į šios srities žinias atsižvelgti pretendentų į teisėjus egzaminų metu valstybėse, kuriose yra tokio pobūdžio egzaminai.
11. Teisėjams turėtų būti organizuojami įvadiniai mokymai ir kvalifikacijos kėlimo kursai, kuriuose būtų nagrinėjami bendrieji ir specialieji tarptautinės teisės klausimai. Nors Europos valstybėse teisėjų įvadiniai mokymai ir kvalifikacijos kėlimo kursai skiriasi, tačiau tarptautinės ir Europos teisės mokymai yra svarbūs visoms Europos valstybių teismų sistemoms.
12. Vienose valstybėse teisėjų mokymo institutai (įskaitant teisminių paslaugų komisijas) arba teisingumo ministerijos, arba abi šios institucijos⁴ specialiai teisėjams arba teisėjams ir prokurorams organizuoja įvadinčius tarptautinės ir Europos teisės mokymus. Kitose valstybėse teisėjams tokie mokymai neorganizuojami. Šiose valstybėse teisėjai gali dalyvauti bendruose mokymuose, kuriuos organizuoja teismų sistemos arba kitos institucijos (universitetai, teisininkų asociacijos, užsienio teisėjų mokymo mokyklos).

---

³ Žr. Globalaus veiksmų plano Europos teisėjams IV dalies (d) punktą.

⁴ Europos Tarybos valstybės narės dalyvauja Lisabonos tinklo, kurį sudaro už teisėjų ir prokurorų mokymą atsakingos nacionalinės agentūros, veikloje. Šis tinklas skirtas informacijos apie teisėjų ir prokurorų mokymus mainams.

13. Šiuo klausimu CCJE atkreipė dėmesį į Europos Tarybos teisyną (*acquis*) dėl teisėjų mokymų, susijusių su tarptautinių sutarčių taikymu⁵, kuris pabrėžia poreikį: (a) į universitetų mokymo programas įtraukti tarptautinės teisės, sutarčių, Europos ir kitų tarptautinių institucijų teisės klausimus; (b) jei taikoma, į pretendentų į teisėjus egzaminą įtraukti klausimus apie tarptautinių teisės normų taikymą; (c) įvadinių ir tolesnių mokymų teisėjams metu plėtoti žinias apie tarptautinę teisę; (d) pagal bendrąsias Europos Tarybos nuostatas ir bendradarbiaujant su Europos institucijomis ir kitomis tarptautinėmis organizacijomis organizuoti mokymus teisėjams ir prokurorams, kurių tikslas – skatinti gilesnį tarptautinių teisės aktų išmanymą.

d. Kokybiškų teisėjų mokymų tarptautinės ir Europos teisės srityje užtikrinimas

14. CCJE mano, kad tarptautinės ir Europos teisės mokymų dėstytojais dažniausiai turėtų būtų teismų sistemos nariai. Tokie teisėjų mokymai turėtų apimti specifinius su teismų praktika susijusius klausimus, taip pat turėtų būti pateikta su tuo susijusi mokomoji medžiaga, galbūt net internetu (nuotolinis mokymas). CCJE skatina nacionalinių šios srities mokymo institucijų bendradarbiavimą ir informacijos apie šių mokymų programas ir modulius skaidrumą.

e. Informacijos apie tarptautinę ir Europos teisę nuolatinis prieinamumas visiems teisėjams

15. CCJE pastebi, kad išsami naujausia informacija apie tarptautinės ir Europos teisės dokumentus bei teismų praktiką teisėjams nėra reguliariai teikiama. Net ir tais atvejais, kai teisinė informacija elektroniniu būdu arba atspausdinta pateikiama teisėjams, oficialūs valstybės leidiniai retai ją įtraukia į leidinius apie tarptautinę ir Europos teisę. Kai kuriose valstybėse leidžiami specialūs informaciniai leidiniai, kuriuose pateikiama informacija apie tarptautinę ir Europos teisę. Kitos institucijos, tokios kaip teisėjų akademijos, mokymų centrai ar teismų administracijos, kartais pateikia informaciją apie naujausią tarptautinių ir Europos teismų praktiką. Informacija taip pat gali būti pateikiama valstybės teisiniuose periodiniuose leidiniuose.
16. Priėjimas prie interneto negali būti laikomas tinkamu valstybės išsipareigojimo teikti informaciją apie tarptautinę ir Europos teisę, įvykdymu arba tinkama šios informacijos skleidimo priemone.
17. CCJE rekomenduoja visiems teisėjams suteikti priėjimą prie spausdintinių ir elektroninių teisinių dokumentų, kad būtų galima atlikti išsamų tyrimą tarptautinės ir Europos teisės srityje. Ši galimybė teisėjams turi būti suteikta padedant specialistams, o prireikus – teikiama centralizuotai, kad teisėjai gautų informaciją net ir nenumatytais darbo atvejais.
18. Tik kelių valstybių teisingumo ar užsienio reikalų ministerijos teisėjams pateikia susijusių teisinių dokumentų, įskaitant ir su jų valstybe susijusių Europos žmogaus teisių teismo sprendimų, vertimus į gimtąją kalbą. CCJE nuomone, valstybės šią situaciją turėtų greitu metu pakeisti. Valstybės parama turėtų būti skiriama ir

---

⁵ Žr. Lisabonos tinklo antrojo susitikimo išvadas (Bordeaux, 1997 m. liepos 2–4 d.)

efektyvaus tekstų, kurie galėtų būti naudingi teismų praktikai, vertimo paslaugoms apmokėti (žr. 23 punktą).

19. Siekiant palengvinti teisėjų darbą, visa naujausia susisteminta informacija su abėceline rodykle ir komentarais turėtų būti prieinama teisėjams, kadangi teisėjai patys, prireikus padedami teismo dokumentavimo paslaugas teikiančių asmenų ir teisėjų padėjėjų⁶, turi įvertinti informacijos svarbą. Taip pat skatinamas bendradarbiavimas tarp centralizuotų ir vietos teismo dokumentavimo paslaugas teikiančių institucijų ir/ar teismo bibliotekų ir ne teismo dokumentavimo centrų.

f. Priemonių, leidžiančių teisėjams gauti informaciją užsienio kalba, prieinamumas

20. CCJE pabrėžia, kad teisėjams svarbu mokėti užsienio kalbą, kadangi tai suteikia galimybę sekti tarptautinės ir Europos teisės vystimąsi.
21. Šiuo metu nemokami užsienio kalbų kursai teisėjams organizuojami tik kai kuriose valstybėse. Vienose valstybėse šiuos kursus iš dalies finansuoja valstybė, kitose valstybėse šiuos kursus siūloma lankyti tiems teisėjams, kurie nuolat dirba su tarptautiniais ir Europos institucijomis.
22. CCJE skatina imtis veiksmų, įskaitant paramą, kad užsienio kalbų mokymas būtų įtrauktas į teisėjų įvadinių arba specializuotų mokymų programas.
23. Valstybės teismuose turėtų užtikrinti teisėjams reikalingų teisinių ir tarptautinių dokumentų vertimą, kad teisėjai turėtų pakankamai informacijos atitinkamose tarptautinės ir Europos teisės srityse. CCJE supranta išlaidų, reikalingų šių paslaugų teikimui, svarbą, todėl rekomenduoja vertimo paslaugas finansuoti iš atskiro valstybės biudžeto, o ne iš teismams skirto biudžeto.
24. Vertimus raštu ir žodžiu turėtų atlikti kvalifikuoti specialistai, kurių kompetenciją turėtų tikrinti teisėjai, kadangi šie vertimai susiję su teisėjo funkcijomis.

B. NACIONALINIŲ IR EUROPOS TEISMINIŲ INSTITUCIJŲ BENDRAVIMAS⁷

a. Formalus arba neformalus bendravimas

25. Nacionaliniai teismai privalo užtikrinti Europos teisės laikymąsi. Dažnai jie tiesiogiai taiko Europos teisę. Jie taip pat privalo aiškinti nacionalinius įstatymus, atsižvelgdami į Europos standartus.
26. Europos žmogaus teisių teismo ir, jei tinka, Europos bendrijų teisingumo teismo precedentinė teisė yra pagrindas valstybių teisėjams plėtoti Europos teisės koncepciją.
27. Nacionalinių ir Europos teisminių institucijų bendravimas yra būtinas ir jau įgyvendinamas praktikoje. Šis dialogas turėtų būti skatinamas atitinkamais veiksmais.

⁶ Žr. CCJE nuomonės Nr. 6 (2004) dėl teisingo teismo proceso per įmanomai trumpiausią laiką ir teisėjo vaidmens teismo procese atsižvelgiant į alternatyvius ginčų sprendimo būdus 65 punktą.

⁷ Žr. Globalaus veiksmų plano Europos teisėjams IV dalies (c) punktą.

28. Siekiant skatinti veiksmingą nacionalinių ir Europos teismų bendravimą, reikėtų imtis iniciatyvos ir paraginti teisėjus keistis informacija, ir, jeigu įmanoma, inicijuoti tiesioginį institucijų bendradarbiavimą.
29. Šis bendravimas gali vykti įvairiais lygmenimis. Formalus bendravimas vyksta teikiant preliminarinius nutarimus, kurie naudojami kreipiantis į Europos Bendrijų teisingumo teismą. Valstybių teisėjams taip pat galėtų būti suteikta daugiau galimybių dalyvauti Europos žmogaus teisių teismo veikloje. Ne tokie formalūs bendravimo būdai gali vykti vizitų ir/ar teisėjų pasisakymų Europos žmogaus teisių teisme, Europos Bendrijų teisingumo teisme ir kituose tarptautiniuose bei Europos teismuose metu, taip pat nacionalinių ir tarptautinių seminarų ir diskusijų metu.
30. CCJE pastebi, kad manoma, jog neformalus bendravimas yra teisėjų mokymo programos dalis. Pastaruoju metu tokiu būdu dažniausiai bendrauja aukštesnės instancijos teismų teisėjai (Aukščiausiojo Teismo, Konstitucinio Teismo). Nors svarbu, kad aukštesnės instancijos teismų teisėjai palaikytų glaudžius ryšius su tarptautinėmis teismų institucijomis, tačiau, CCJE nuomone, nacionalinės mokymo agentūros turėtų užtikrinti, kad neformaliame bendravime dalyvautų ne tik aukštesnės instancijos teismų teisėjai, nes dažniausiai pirmosios instancijos teismų teisėjai turi tiesiogiai vertinti, taikyti ir aiškinti Europos teisės normas arba teismų praktiką. Įvairių valstybių patirtis rodo, kad neformalus bendravimas mažesniuose susitikimuose yra naudingiausias.

b. Tiesioginis valstybių teisėjų bendravimas

31. Nacionalinių ir Europos teismų bendravimas yra tik vienas iš teisėjų bendravimo Europos lygiu pavyzdžių. Įvairių valstybių teisėjų tarpusavio ryšiai taip pat yra labai svarbūs. Valstybių teisėjai dažnai turi atsižvelgti, kaip kitų valstybių teisėjai taikė ir/ar aiškino tarptautinę ir Europos teisę. Toks bendravimas tarp įvairių valstybių teisėjų taip pat svarbus Europos teismų sistemų tarpusavio pasitikėjimo principo patvirtinimui, siekiant palengvinti tarptautinį nacionalinių sprendimų išplatšinimą ir supaprastinti šių sprendimų įgyvendinimo procesą kitose valstybėse.
32. Tiesioginis įvairių valstybių teisėjų bendravimas (įskaitant ir valstybių teisėjų mokymo institucijų organizuojamus susitikimus) seminarų, teisėjų apsikeitimo programų, mokomųjų vizitų ir kitų susitikimų kontekste yra labai reikšmingas. Šiuo atžvilgiu naudingus partnerius galima surasti Europos mastu vykdomuose bendradarbiavimo projektuose.
33. Teisėjams turi būti pateikta praktinė informacija apie šioje srityje organizuojamas apsikeitimo programas ir suteiktos vienodos galimybės dalyvauti šiose programose, jeigu jie to pageidauja.

C. TARPTAUTINĖS IR EUROPOS TEISĖS TAIKYMAS NACIONALINIUISE TEISMUOSE⁸

a. Teisėjų vaidmuo ir teisės normų viršenybė

---

⁸ Žr. Globalaus veiksmų plano Europos teisėjams IV dalies (b) punktą.

34. Kiekvienoje valstybėje tarptautinių ir Europos standartų taikymas priklauso nuo šių standartų padėties nacionalinių įstatymų, įskaitant ir Konstitucijos, atžvilgiu.
35. Siekiant įgyvendinti šį tikslą pastebėta keletas kliūčių. Buvo nutarta, kad šių kliūčių atsiradimas siejamas su nesklaidumais dėl priėjimo prie informacijos ar su „psichologinio“ pobūdžio ir specifinėmis teisinėmis problemomis⁹.
36. Pirmąsias dvi kliūtis galima įveikti imantis anksčiau išvardintų veiksmų, kurių tikslas – pagerinti priėjimą prie Europos teisės dokumentų ir skatinti institucijų bendradarbiavimą.
37. CCJE pabrėžia, kad, ratifikuodamos ir/ar prireikus inkorporuodamos tarptautines sutartis į nacionalinius įstatymus, valstybės pripažįsta tarptautinių sutarčių viršenybę nacionalinių įstatymų atžvilgiu. Dažniausiai ši viršenybė yra patvirtinta valstybių Konstitucijose, taip pat ir jų viršenybė Konstitucijų atžvilgiu. Kai kuriose valstybėse tarptautinės teisės viršenybė įtvirtinta Aukščiausiojo Teismo sprendimais. Dažniausiai valstybės Konstitucija yra viršesnė už Europos žmogaus teisių konvenciją, tačiau, lyginant su įprastiniais parlamento aktais, Konvencija turi specifinę poziciją. Tačiau šio principo įgyvendinimas praktikoje labai skiriasi.
38. Daugeliu atvejų nacionaliniai įstatymai ir valstybės teisės tradicijos leidžia teismams suteikti viršenybę tarptautinei konvencijai arba sutarčiai, kai iškyla prieštaravimai tarp tarptautinių ir valstybės teisės aktų nuostatų. Egzistuoja ir šios problemos sprendimo alternatyva, kuomet nacionaliniai teismai sustabdo procesą ir kreipiasi į Konstitucinį Teismą. Tačiau yra valstybių, kuriose teismai privalo taikyti valstybės įstatymus, net jei jie prieštarauja, pavyzdžiui, Europos žmogaus teisių konvencijai.
39. Kiekviena valstybė turi, atsižvelgiant į teisės aktų statusą, teisės aktų aiškinimo ir jų įgyvendinimo nacionalinėje teisėje sistemą. Siekiant išvengti neaiškumų, teismai turėtų aiškinti ir įgyvendinti visus valstybės teisės aktus bei vystyti valstybės teismų praktiką, kad teisės aktai atitiktų Europos teisės nuostatas, tarptautinius ir Europos principus bei koncepcijas.
40. Teisėjus kartu su valstybės vykdomąja ir įstatymų leidžiamąja valdžia saisto teisės viršenybės idėja. CCJE nuomone, labai svarbu, kad teisėjai užtikrintų pagarbą tarptautinei ir Europos teisei, kuri skatina laikytis teisės viršenybės principo, gerbiant tarptautinės teisės nuostatas nepriklausomai nuo nacionalinių teisės sistemų.

b. Nacionalinė ir tarptautinė/Europos teismų praktika ir teisės aktai, ypač Europos Tarybos rekomendacijos

41. Teismų praktika įtakoja tarptautinių ir Europos standartų taikymą, nes teismai turi aiškinti nacionalinę teisę atsižvelgdami į tarptautinę teisę, tačiau saugodama valstybės konstitucinius standartus.
42. Kalbant apie Europos žmogaus teisių teismo ir, kur tinkama, Europos Bendrijų Teisingumo teismo praktikos vaidmenį vyrauja dvi tendencijos: pirmoji ir labiausiai paplitusi, kai nacionaliniai teismai atsižvelgia į šių teismų sprendimus net ir tais

---

⁹ Žr. Lisabonos tinklo antrojo susitikimo išvadas (Bordeaux, 1997 m. liepos 2–4 d.)

atvejais, kai jie nėra privalomi. Antra tendencija yra ta, kad šiai teismų praktikai suteiktas precedento, kurio nacionaliniai teismai turi laikytis, statusas.

43. Nors nacionaliniai teisėjai atsižvelgia ir taiko tarptautinę ir Europos teisę, tačiau tai neužtikrina, kad nacionaliniai įstatymai atitinka Europos Tarybos rekomendacijas, vadinamas „negrįžtąja teise“ (*soft law*).
44. Europos Tarybos Ministrų komitetas gali teikti rekomendacijas valstybėms narėms bendrosios politikos klausimais. Rekomendacijos valstybėms narėms nėra privalomos, tačiau Europos Tarybos statutais Ministrų komitetui suteikia teisę kreiptis į valstybių narių vyriausybes ir prašyti informacijos apie jų priimtus veiksmus dėl rekomendacijų taikymo (žr. Europos Tarybos statuto 15 straipsnio b dalį).
45. CCJE pabrėžia pageidavimą, kad įstatymų leidėjai kurdami teisės aktus atsižvelgtų į Europos Tarybos rekomendacijas. Taip pat teisėjai, taikydami įstatymus, turėtų atsižvelgdami į tarptautinius standartus, net jeigu jie yra patvirtinti kaip „negrįžtoji teisė“.

c. Europos žmogaus teisių teismo sprendimų laikymasis

46. Kai kuriose valstybėse dar prieš pateikiant pareiškimą Europos žmogaus teisių teismui įmanoma kreiptis dėl galutinio teismo sprendimo, kuris prieštarauja Europos žmogaus teisių teismo sprendimams, peržiūros. Tačiau CCJE pastebi, kad daugelyje valstybių prieš kreipiantis dėl galutinio teismo sprendimo peržiūros būtinas Europos žmogaus teisių teismo sprendimas prieš suinteresuotą valstybę.
47. Ieškinyms dėl kompensacijos už Europos žmogaus teisių konvencijos pažeidimus dažniausiai gali būti pateiktas po to, kai Europos žmogaus teisių teismas patvirtina pažeidimą. Daugelyje valstybių nėra galimybės kreiptis dėl pažeidimo nustatymo ir kompensacijos, kol Europos žmogaus teisių teismas nepatvirtina šių pažeidimų.
48. CCJE žino, kad daugelyje valstybių Europos žmogaus teisių teismo sprendimų įgyvendinimas nėra reglamentuotas nacionaliniuose įstatymuose. Kai kuriose valstybėse šiuos sprendimus gali įgyvendinti Konstitucinis Teismas.
49. Pabrėždama Europos žmogaus teisių konvencijos puoselėjamų teisių įgyvendinimo svarbą ir tą faktą, kad valstybių teisėjai yra ir Europos teisėjai, CCJE skatina teisėjus, jeigu tai įmanoma, aiškinant teisės aktus pasinaudoti visomis jiems prieinamomis priemonėmis arba esama proceso teise: a) net prieš Europos žmogaus teisių teismo sprendimą atnaujinti bylos svarstymą, jeigu buvo pažeista Europos žmogaus teisių konvencija; b) kompensacijas dėl pažeidimų paskirti kuo greičiau. Įstatymų leidėjai turėtų apsvarstyti proceso teisės pakeitimus, kad nacionalinėms teismų sistemoms būtų lengviau įgyvendinti šį Europos uždavinį¹⁰.

---

¹⁰ CCJE primena, kad, pagal Europos žmogaus teisių teismo protokolą Nr. 14, pateiktą tvirtinti 2006 m. gegužės mėn., Ministrų komitetas, jeigu tam pritaria 2/3 jos narių, turi teisę pateikti bylą Europos žmogaus teisių teismui, jeigu valstybė atsisako vykdyti sprendimą. Ministrų komitetas taip pat turi naują teisę prašyti Europos žmogaus teisių teismo paaiškinti sprendimą. Tai ypač pagelbės Ministrų komitetui prižiūrėti sprendimų vykdymą, ypač svarstant dėl būtinų ir sprendimą atitinkančių priemonių taikymo.

REKOMENDACIJŲ IR IŠVADŲ SANTRAUKA

A. Tarptautinės ir Europos teisės mokymų, prieigos prie atitinkamos informacijos, užsienio kalbų kursų ir vertimo paslaugų srityje CCJE rekomenduoja:

- (a) Valstybės, saugodamos teismų sistemos nepriklausomumą, padedant tam tikroms nepriklausomoms už teisėjų mokymus atsakingoms institucijoms, turėtų užtikrinti tinkamas teisėjų mokymo priemones tarptautinės ir Europos teisės srityse;
- (b) Siekiant užtikrinti teisėjų žinias apie tarptautinę ir Europos teisę bei teismų praktiką, šias temas reikėtų įtraukti į teisės universitetų mokymo programas;
- (c) Tarptautinės ir Europos teisės žinios turėtų būti vienas iš reikalavimų pretendentams į teisėjus;
- (d) Tarptautinės ir Europos teisės mokymai turėtų užimti atitinkamą vietą teisėjų įvadinuose mokymuose ir kvalifikacijos kėlimo kursuose; tarptautinių už teisėjų mokymus atsakingų institucijų bendradarbiavimas būtų ypač naudingas mokymams šioje srityje;
- (e) Informacija apie tarptautinę ir Europos teisę, įskaitant ir tarptautinių bei Europos teismų sprendimus, turėtų būti prieinama teisėjams; bendradarbiaujant su **teismų dokumentavimo paslaugas** teikiančiais asmenimis, bibliotekomis ir teisėjų padėjėjais teisėjams turėtų būti garantuota prieiga prie tinkamai suindeksuotos ir anotuotos informacijos; pateikiama informacija turėtų būti išsami ir greitai prieinama;
- (f) Atitinkamos priemonės, įskaitant ir paramos paskirstymą, turėtų užtikrinti visapusišką teisėjų užsienio kalbų įgūdžių įgijimą; be to, teismuose turi būti atliekamas kokybiškas vertimas raštu ir žodžiu.

B. Atsižvelgdama į nacionalinių teisminių institucijų tarpusavio santykių ir jų bendradarbiavimo su tarptautinėmis, ypač Europos, teisminėmis institucijomis svarbą, CCJE rekomenduoja skatinti:

- (a) Tiesioginį bendravimą ir dialogą (bendravimą) tarp institucijų, pvz.: konferencijų, seminarų ir dvišalių susitikimų, kuriuose dalyvauja mažai asmenų, metu;
- (b) Už teisėjų mokymus atsakingų nacionalinių institucijų ir teisminių institucijų organizuojamus vizitus bei mokomas programas, taip pat kai kurių tarptautinių teismų rengiamas programas individualiems teisėjams dėl kitų nacionalinių ir tarptautinių teisminių institucijų;
- (c) Visų pakopų teismų teisėjų dalyvavimą šiame bendravime, dialoge, vizituose ir programose;
- (d) Teisėjų prieigą prie informacijos ir imtis veiksmų palengvinti teisėjų prieigą prie interneto svetainių ir nacionalinėms bei tarptautinėms teismų sistemoms prieinamų duomenų bazių.

C. Nepaisydama Europos teisės sistemų skirtumų, CCJE palaiko nacionalinių teismų pastangas vykdant jų pareigą aiškinti ir saugoti teisės normas, prireikus keistis nuomonėmis su kitų valstybių nacionaliniais teismais ir siekį:

- (a) Vadovaujantis valstybės įstatymais užtikrinti, kad nacionaliniai įstatymai ir teismų praktika atitiktų tarptautinės ir Europos teisės normas;**
- (b) Kiek įmanoma sumažinti skirtingą šio principo taikymą sistemose, kurias saisto tie patys tarptautiniai standartai;**
- (c) Užtikrinti, kad nacionalinė teisė, įskaitant ir nacionalinių teismų praktiką, gerbtų Europos žmogaus teisių teismo praktiką, ypač pripažįstant, kad byla turi būti atnaujinta, jeigu Europos žmogaus teisių teismas nustatė Europos žmogaus teisių konvencijos ar jos protokolų pažeidimus;**
- (d) Tinkamai atsižvelgti į Europos Tarybos rekomendacijas.**